



Rechten en verantwoordelijkheden – het evenwicht herstellen

Tim Wyatt

Tim Wyatt is esoterisch auteur, spreker, filmmaker en uitgever. Hij woont in Yorkshire, Engeland.

Dit artikel verscheen in *The Theosophist* Vol. 146.9, juni 2025 onder de titel: *Rights and Responsibilities – restoring the balance.*

Al tientallen jaren komen mensen steeds luider op voor hun rechten – hun mensenrechten, persoonlijke rechten, seksuele rechten, rechten van minderheden. Mensenrechten zijn van het grootste belang geworden en ze worden beschouwd als een onaantastbaar recht op zich.

Dit heeft geleid tot een grote onevenwichtigheid, want ondanks wat velen lijken te beweren, staan rechten niet op zichzelf. Ze zijn niet hermetisch afgesloten in een fles. Ze gaan gepaard met een scala aan verantwoordelijkheden. Rechten en verantwoordelijkheden zijn nauw met elkaar verweven. Maar dit wordt vaak genegeerd of vergeten. Het woord ‘rechten’ wordt honderd keer vaker gebruikt dan het woord ‘verantwoordelijkheden’.

Net als andere nobele deugden zoals waarheid, vriendelijkheid, plicht en moraliteit, is verantwoordelijkheid tegenwoordig veel minder belangrijk dan vroeger. En in veel gevallen is het tegenwoordig niet meer dan een optionele toevoeging.



Het is van cruciaal belang geweest dat mensen de afgelopen decennia grote vooruitgang hebben geboekt in het verbeteren van mensenrechten. Maar slechts voor sommigen. Gezien de gruwelijke schendingen die we dagelijks over de hele wereld zien, vragen velen zich af hoe succesvol deze inspanningen zijn geweest. Slavernij is nog steeds wijdverbreid en massale uitbuiting komt nog steeds overal voor.

Misschien werd deze drang naar mensenrechten aangewakkerd door de Amerikaanse president Franklin D. Roosevelt in zijn beroemde toespraak over de ‘Vier Vrijheden’ in januari 1941, waarin hij zei dat ‘iedereen ter wereld’ vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, vrijheid van gebrek en vrijheid van angst zou moeten genieten. Eerlijk gezegd blijft dit meer een streven dan een realiteit. Rechten zijn essentieel voor de menselijke vooruitgang, maar verantwoordelijkheden evenzeer.

Verantwoordelijkheid zou centraal moeten staan in ieders leven – dat is zeker. Maar voor velen is zij volledig van het toneel verdwenen, omdat ethisch gedrag, individueel en collectief, steeds meer afneemt. Ethiek is zeker niet meer wat het geweest is. Als de Griekse filosofen, die haar twee en een half millenia geleden bedachten, de moderne wereld zouden bekijken, zouden ze zich verbaasd achter de oren krabben en zich afvragen waar ze gebleven is.

Verantwoordelijkheid begint op persoonlijk niveau. Allereerst zijn we verantwoordelijk voor ons eigen gedrag en de impact hiervan, niet alleen op onszelf, maar vooral op de mensen om ons heen met wie we werken, leven en omgaan. Alle relaties zijn gebaseerd op vertrouwen, dat snel afbrokkelt wanneer de betrokkenen zich onverantwoordelijk gaan gedragen.

Soms gedragen individuen zich maar al te graag verantwoordelijk tegenover hun familie, collega's of moderne versies van een 'clan' op basis van geografie, religie, politiek of een ander gemeenschappelijk belang, maar tegenover niemand anders. Anderen worden buitengesloten omdat ze niet tot dezelfde groep of besloten kliek behoren.

Bedrijven willen ons graag verzekeren dat hun producten verantwoord worden ingekocht, geproduceerd en geleverd, maar in veel gevallen is dit een betekenisloze kreet – niets meer dan een marketingtruc of verkoopactiek. Ze zeggen het omdat het van hen wordt verwacht.

Er zijn talloze verhalen over 's werelds megabedrijven, die miljarden dollars aan inkomsten genereren en er alles aan doen om hun winstgevendheid te verbeteren tegen elke prijs, of het nu gaat om het verkrachten van landschappen, het inzetten van kinderarbeid of andere kwalijke praktijken. Verantwoordelijkheid nemen is uiteindelijk irrelevant voor multinationals, tenzij het de winst verbetert. Zo niet, vergeet het dan maar.



Chris Leboutillier | unsplash

Overall ter wereld wordt politiek steeds meer gezien als een corrupte en cynische business, waarbij wetgevers wetten bedenken die hunzelf ten goede komen en niet de mensen die ze geacht worden te dienen. Slechts weinigen zullen van oordeel zijn dat de meerderheid van de politici enig verantwoordelijkheidsbesef heeft ten opzichte van hun kiezers. Dit is het grimmige en gevaarlijke gevolg van het verdwijnen uit het openbare leven van verantwoordelijkheid als fundamenteel vereiste. Zo raken burgers en politici van elkaar vervreemd – alweer een ondermijning van het vertrouwen.

Verantwoordelijkheid beperkt zich natuurlijk niet tot de materiële wereld. Het is een essentieel en centraal kenmerk van ieders spirituele leven. Spirituele ontwikkeling draait om verantwoordelijkheid, niet alleen voor onszelf, maar voor alle bewoners van alle geledingen van de natuur. Zonder een blijvend

verantwoordelijkheidsgevoel voor alles wat we doen, zeggen, voelen en denken, is de kans op significante spirituele vooruitgang klein.

En toch, hoeveel mensen hebben überhaupt enige controle over hun gedachten, woorden en daden? We hebben het hier uiteraard over een zeer breed spectrum. Aan de ene kant staan toonbeelden van deugdzaamheid die hierin zeer ver gevorderd zijn en kunnen controleren wat ze zeggen, doen en mogelijk zelfs voelen. Aan de andere kant vinden we volkomen onverantwoordelijke individuen met woeste en barbaarse neigingen die weigeren verantwoording af te leggen aan wie dan ook, ongeacht over wat dan ook.

Het is vaak een lange en vermoeiende weg om te beseffen dat alles wat we doen gevolgen heeft: beloningen en repercussies. Als we beginnen te begrijpen dat er een universeel leidend principe is om de vele tekortkomingen in menselijk gedrag te corrigeren, de machtige wet van karma, kunnen we uiteindelijk misschien beginnen met het aanpassen van de manier waarop we met mensen en situaties in ons dagelijks leven omgaan. Natuurlijk gebeurt dit allemaal niet van de ene op de andere dag.

Als we de allesomvattende en onontkoombare effecten van deze onvermijdelijke wet van oorzaak en gevolg beseffen, in dit en in ons volgende leven, beseffen we de simpele waarheid dat het onze plicht en zelfs ons lot is (èn in ons eigen belang) om ons verantwoordelijk te gedragen. Als we dat weigeren, geven we in feite elke controle op die we mogelijk over onze eigen ontwikkeling hebben verworven. Dit universele principe zal van kracht worden, of we dat nu leuk vinden of niet.

Deze harmoniserende wet, bedoeld om het evenwicht te herstellen waar het verstoord is, vormt de wereld en haar bewoners. Ze vormt een essentieel continuüm voor de menselijke evolutie, zowel individueel als collectief.

We zouden moeten beseffen dat als we een moeilijk en veeleisend leven hebben, dit uiteindelijk te wijten is aan hoe we ons tijdens vorige incarnaties hebben gedragen. Negatief karma, of een noodzakelijke les, zal stevast het directe gevolg zijn van tekortkomingen in verantwoordelijkheid in vorige levens. En vice versa.

Het is ook belangrijk dat we beseffen dat elke handeling die we verrichten, elke beslissing die we nemen, elk woord dat we spreken en elke gedachte en emotie die we ervaren, in feite de basis vormen voor ons volgende leven. Natuurlijk is niemand perfect, anders zouden we niet nog steeds in het menselijke gebied leven, maar ergens in een verhevener rijk. Maar er is geen reden waarom we niet zouden streven naar hogere normen voor onszelf en de wereld in het algemeen. Wanneer je ervoor kiest om de regie over je eigen lot in handen te nemen, ben je verplicht om verantwoordelijkheid te dragen, want het is je eigen toekomst die je creëert.

De trieste waarheid is echter dat verantwoordelijkheid het zoveelste slachtoffer is geworden van een steeds agressievere en assertievere egocentrische 'ik-ik-ik'-cultuur, waarin het belang van het individu altijd voorop staat en alleen het zelf telt. Dit is een wereld die grotendeels verstoken is van spirituele aspiraties vanwege een wijdverbreide onwetendheid over het bestaan van ook maar iets spiritueels.



Twintig eeuwen christelijke mantra's die mensen aansporen om 'hun naaste lief te hebben' en 'anderen op de eerste plaats te zetten' lijken veel van hun weerklink te hebben verloren in de landen waar het christendom nog steeds de overhand heeft. De vergelijkbare voorschriften van andere religies om zich verantwoordelijk te gedragen ten opzichte van anderen hebben ook niet meer dezelfde aantrekkingskracht als vroeger. Net als zoveel andere deugden wordt verantwoordelijkheidsgevoel steeds meer beschouwd als een overbodig overblijfsel uit vervlogen tijden.

Verantwoordelijkheid, samen met plicht, moraliteit, waarheid en vriendelijkheid, vormden de bouwstenen van alle beschavingen die hun naam waardig waren. De geschiedenisboeken leren ons dat wanneer deze waarden worden verlaten of gedegradeerd, beschavingen een kort of lang proces van verval en ontbinding ingaan. Verantwoordelijkheid is daarom cruciaal voor het voortbestaan en de toekomstige ontwikkeling van de mensheid. Daarom doen we ons best om het als kerngedrag aan jonge kinderen mee te geven. En als we dat niet doen, zouden we dat wel moeten doen. In hoeverre we daarin slagen, is discutabel. We weten dat het essentieel is om een kind te leren dat het niet het middelpunt van zijn eigen universum is, maar een onderdeel van een grotere kosmos.

Je kunt stellen dat de mensheid de afgelopen eeuwen een beetje volwassener is geworden. Haar intellect en technische vaardigheden zijn zeker enorm toegenomen. Sommigen beweren dat ze de laatste tijd een enorme spirituele ervaring heeft doorgemaakt. Anderen ontkennen dit en beweren dat als dat gebeurt, het nog ver in de toekomst zal liggen.

Spirituele verheffing of niet, het is waar dat veel mensen kinderlijk blijven in hun houding en gedrag. Meer ontwikkelde individuen zijn misschien wel uitgegroeid tot het niveau van uitbundige tieners. Het klinkt misschien controversieel, maar er zijn momenteel maar heel weinig volwassenen op deze planeet.

Volwassenen waarderen wijsheid meer dan kinderen. Maar de wereld blijft een grotendeels infantiele plek, niet bestuurd door wijze volwassenen, maar door vaak arrogante en onwetende 'jongeren' die zich nog niet hebben aangepast aan de noties van nobele waarden en een wereld voorbij het lagere zelf.

Vertaling Marianne Plokker

